

טַרְטֶרֶת הַדּוֹרוֹת

SHARSHERET HADOKOT

כרך ו' מס' 2

החברה הגניאלוגית הישראלית

מאי 1992

תוכן העניינים

	עמ'
דבר המערכת	.1
החברה ופרסומיה	.1
ההרצאות הבאות	.1
ההרצאות ששמענו	.2
הדסה אסולין - מקורות לא שגרתיים למחקר גניאלוגי; רשמים מביקור במוזיאון היהודי בפראג.	.2
יוסף בן ברית - משפחות בונדהיים וגלוקשטאט מאנוסי פורטוגל חלק ב'	.2
מרים דוברינסקי - משפחות ורנדורפר מאייזנשטאדט	.4
שמואל אבן אור - משפחת מינקובסקי	.6
הרולד לואין - הכנת אינדקס לחומר גניאלוגי יהודי בלונדון	.6
מטילדה טג'ר - משפחת מויאל	.6
לזכר צביה רבינוביץ	.6
לקראת הסמינר הבין לאומי לגניאלוגיה יהודית ב-1994 בירושלים	.8
לקט ידיעות	.8
ספרים שהופיעו	.8
מי מכיר ומי יודע?	.IX
לקט מהעתונים הגניאלוגיים בצרפת - מטילדה טג'ר	.9
לקט מהעתונים הגניאלוגיים בארצות הברית - הרולד לואין	.XI

דבר המערכת

עלונו מביא הפעם סיכומים של הרצאות רבות העוסקים בתחומים רבים - הדסה אסולין מפנה את תשומת הלב למקורות חשובים בתחום הגניאלוגיה המצויים בחלקם הגדול בארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי בירושלים והרולד לואין מדווח על עבודתו המאפשרת גישה לחומר רב בתולדות יהודי אנגליה וארבעה מחברינו מדווחים על התקדמותם ודרכי העבודה במחקר משפחותיהם. לאחר פרסום דומה בעלונו האחרון התקשר חוקר מארה"ב עם מרים דוברינסקי ויש כל הסיכויים שימצאו קרובים משותפים. פרסום בעלון משתלם!

אנו אבלים על פטירתה של חברתנו הותיקה צביה רבינוביץ שתרמה רבות לפעילותנו הגניאלוגית. תולדותיה שנכתבו על ידי אחותה מבהירים כיצד התעורר בה העניין בחקר משפחתה.

בסיפוק אנו מוסרים פרטים ראשונים על הסמינר הבין לאומי לגניאלוגיה יהודית שיתקיים בירושלים ב-1994 ועל צאת ספרה של אסתר רמון על משפחת הומבורגר מקרלסרוהה.

רות רגבי ואסתר רמון

החברה ופרסומיה

"שרשרת הדורות" מוצא שלוש פעמים בשנה ע"י החברה הגניאלוגית הישראלית, הרב עוזיאל 50, ירושלים 96424, טל: 02-424147.
סימן הזיהוי הבינלאומי של העלון ISSN 0792-5751

חוברת "תולדות ומעשים" - 10 ש"ח ולחברים 5 ש"ח
חוברת "לכית אביותם" 3-4 - 20 ש"ח ולחברים 18 ש"ח
חוברת "לכית אבותם 5-6 - 30 ש"ח ולחברים 28 ש"ח

דמי החבר לשנת תשנ"ב - 75 ש"ח

ההוצאות הבאות

27.5.92 חברנו דר' אהרן דמסקי (מאוניברסיטת בר-אילן) - רשימות היחס במקרא
24.6.92 חברנו יצחק כרם - מחקר גניאלוגי ביהודי יון
22.7.92 דניאל אופיר - משפחת א.ל. פרומקין

ההוצאות מתקיימות בימי ד' בשעה 19.30. הספרייה פתוחה משעה 18.00.
אולם "מבקשי דרך", שד' שי עגנון 22, ירושלים.

הרצאות ששמענו

מקורות לא שגורתיים למחקר גניאלוגי; רשמים מביקור במוזיאון היהודי בפראג הדסה אסולין

המקורות המקובלים לעריכת מחקרים גניאלוגיים הם בדרך כלל רישומי לידות, נישואין ופטירות. לעתים ניתן להעזר במקורות אחרים שאינם בעלי ערך גניאלוגי ישיר אך עשויים לספק אינפורמציה חשובה לחוקרים את שרשי משפחותיהם.

דוגמאות למקורות כאלה מתוך המקורות היהודיים הם פנקסי מוהל, רישומי בתי קברות, העתקי מצבות, פנקסי בתי כנסת, רשימות משלמי מסי קהילה, רשימות תלמידי בתי ספר, צוואות וכו'. בארכיונים ממשלתיים, לא יהודיים, ניתן להפיק תועלת מרשימות של יהודי חסות, מרישומי שמות משפחה וכו'.

המוזיאון היהודי בפראג מחזיק את ארכיוניהם של הקהילות היהודיות בבוהמיה ובמוראביה כולל את ארכיון הקהילה בפראג עצמה. אמנם רישומי הלידות, הנישואין והפטירות של הקהילות בבוהמיה ובמוראביה הועברו לארכיון הצ'כי הממשלתי ברחוב Milady Horakova 133, Prague 6 ארכיון זה מספק מידע גניאלוגי, תמורת תשלום, לכל פונה.

הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי בירושלים צילם במוזיאון היהודי בפראג חומר רב לתולדות יהודי פראג. בחומר זה יש גם מקורות בעלי ערך גניאלוגי, כגון רשימות תשלומי מסים, רישומי מילות, רשיונות לעריכת חופות, ספרי משפחה וכו'.

משפחות בונדהיים וגלוקשטאט מאנוסי פורטוגל. חלק ב' יוסף בן ברית

את מצבתו של בן נוסף של הפרנס מרדכי בר ראובן משנת 1754 מצאתי בגלוקשטאט. גם עליה תקוקים חרב עקומה והשם הנוסף שאבלי. בנו זה היה שוחט ומוהל הקהילה. בניו אחריו קראו לעצמם על שם אביהם משפחת "ישראל", וצאצאיהם נפוצו במחוז שלזוויג-הולשטיין ומקלנבורג עד לברלין. משפחת ישראל בברלין בדור האחרון היתה בעלת בית מסחר גדול לכגדים.

ראובן עוזר בס בר מרדכי ג"ש בהמבורג-אלטונה, וישראל בר מרדכי שאבלי בגלוקשטאט נקברו בלי איזכור עברם הפורטוגלי. בשתי הקהילות נהגו כבר כמנהג אשכנז, בהמבורג החל משנת 1714 ובגלוקשטאט החל משנת 1719. מאחר וכל בני המשפחות האלה טשטשו את עברם, מי מוקדם ומי מאוחר יותר, היה לחוקרים קשה לזהות את מקורם. באמצעות כתובות המצבות והשמות הפרטיים של האבות והסבים הצלחתי בכך יותר מהם. להלן הדורות הבאים למשפחת גלוקשטאט בהמבורג, ללא הנשים שהיו לרוב ממוצא אשכנזי: מרדכי-מודל-גומפל ג., ראובן גומפל ג., משה ראובן (לוין) ג., ראובן-צבי-הירש בר משה ג., יוסף-משה בר ראובן-צבי ג. שהיה סבי, אב אמי יונה.

ועתה לצד משפחת אבי ז"ל באמדן ופריסיה המזרחית: הסוחרים נשם הנריקס באמדן משנת 1633 עדיין לא זוהו בודאות על ידי בני מי באמסטרדם הם היו. יש לי שלוש הנחות, אשר קושרות אותם עם אחד מבני הנריק דיאס מילאו הקדוש מליסבון שמצאו מקלט בקהילה החדשה באמסטרדם, ובניהם התפשטו לערי החוף בפריזיה המזרחית, לנמלי צרפת ולאנגליה. אמדן כנמל עקרי ב Ost Friesland בשכנות לאמסטרדם התאימה למסחרם. (והם: מנואל קרדוזו, גומז רודריגס ופרננדו לופז דה מילאנו. לכולם היו שמות נוספים! Manuel Cardoso, Gomes Rodrigues, Fernando Lopes)

ב-1634 נולד באמדן סימון איזאקס (Simon Isaacs) לר. איצחק = ITSHAC (Rodrigues?) שנא מהולנד. לע"ע אני מניח שהאחרון זהה עם Ishac C[aceres?] Henriques הרשום כסוחר. לסימון איזאקס ולאשתו בת נתן היו שלשה בנים. הוא היה יהודי החסות הראשון ב-1671 באחוזת הנסיך המקומי העצמאי של BUNDE, ושמש לו כסוכן

בכספים ובסחורות. בנו הבכור היה נתן סימונס, שהיגר לאחר הולדת בנו סימון נתנס בשנת 1718 בבוּנדה, לעיר הנמל הקטנה ולקהילה נורדן (Norden), צפונית מאמֶדן. עם כיבוש המחוז כולו על ידי פרוסיה בשנת 1744 עבר נתן עם בנו סימון לעיר אמֶדן, כי נסיכי החסות הפריזיים איבדו את כוחם ושלטונם. כאן באמֶדן היה הבן סימון נתנס לקצב, עבודה יחידה אשר הורשו היהודים לקבלה לפרנסתם. ב-1782 הוא נקבר בבית העלמין היהודי בשם שמחה ב"ר נתן מבונדה. אחד מבניו, משה בר שמחה, יליד 1755 באמֶדן (Moses Simons) ושני בניו של זה נרשמו בשנת 1811 בשם המשפחה הקבוע בונדהיים-Bundheim, ע"פ חוקי השלטון הצרפתי שכבש את האזור. משה בר שמחה בונדהיים = Moses Simons Bundheim הקצב ואשתו שרה בת ליפמן באמֶדן, נקברו שם בשנים 1827 ו 1825.

בכור בניו של מוזס, סימון מוזס בונדהיים הוא אבי שושלת בני בונדהיים שחיו באמֶדן עד 1939. מצאצאיהם המאוחרים חיים כיום בדרום אפריקה ובאמריקה הדרומית.

בנו השני של מוזס, נתן מוזס, יליד שנת 1793, לא היה בעל זכויות ירושה ע"פ החוק הפרוסי. כאשר נפטר ב-1840 באמֶדן לאחר אשתו, היגרו שלושת בניו ובתו לאלטונה ולהמבורג. מענן לציין, כי על מצבת בני הזוג רשום בעברית שם המשפחה בונדה, ולא בונדהיים כאחיו ואביו, אך ככתוב על מצבת הסב. ברישום האזרחי נכתב Bundheim. התאריך העברי והלועזי חופפים, מכאן שהזיהוי שלי הוא מדויק.

אב-סבי אליעזר, שהינו הבן השני, התישב באלטונה, שם קיבל אזרחות העיר בשנת 1852. בכור בניו היה סבי נתן שנולד באלטונה. שם נולד גם אבי אלעזר בן נתן בונדהיים ואחיו הבכור ואחיותיו. אמי יונה נולדה למשפחת גלוקשטאדט הותיקה בהמבורג וכאשר התחתנו הורי בשנת 1923, אמר להם הרב והחוקר הגניאלוג הידוע, הרב דר' דוקס (Duckesz) תחת החופה, שסגרו מעגל משפחתי עתיק, כי לפני דורות היו אבות אבותיהם אח ואחות בני אותה המשפחה (!) וכנראה לא יסף. פלא בעיני שלא התעניינו לקבל מידע נוסף. כן מוזר לי היום, כי בני שתי המשפחות בונדהיים וגלוקשטאדט לא נהגו לדבר על עברם המשפחתי. יתכן וזהו נוהג עתיק מימי האינקוויזיציה ולאחריה. כאבותיהם כן נהגו בנייהם עד לדורנו אנו, ללא בדיקת הסיבות בעבר. אך מצאתי במכתב של דוד אחד איזכור, כי הגלוקשטאטים היו פורטוגלים בשם הנריקס לפני 300 שנה. כן ידע לספר לי אחד מזקני המבורג לפני 3 שנים, כי אמרו על סבי נתן בונדהיים כי הוא ממקור ספרדי. גם בברכת המזון נמצא פסוק במסורת שתי המשפחות, שהוא נוסח פורטוגל וספרד ואנו קיבלנו אותו בגירסה דינקותא מאז ועד היום. האשכנזים אומרים: הרחמן הוא יזכנו לימות המשיח...וכו'. אנו אומרים: הרחמן הוא יזכנו ויחיינו ויקרבנו לימות המשיח...וכו', וזהו נוסח הספרדים. היום מתברר לי, לאחר מחקרי, כי העבר הפורטוגלי היה ידוע לחלק מבני המשפחה ואף לסובבים, אך לא דברו על כך.

לא פרטתי את כל הידוע לי: נשים, אחים ואחיות ויותר. המטרה היתה לצייר עבר משפחות אשכנזיות, שהם צאצאי פורטוגלים וספרדים לפני כן, בלי פירוט גניאלוגי מדויק. ב"שרשרת הדורות" כרך ב' מס. 3 מיוני 1988 וכרך ד' מס. 3 מנובמבר 1990 כתבתי על זרכי מחקרי עם נתונים קודמים.

כל הפרטים נאספו על ידי במשך 14 שנים, מתוך מחקרים שונים, כתובות מצבות ומרישומי פטירה ואחרים. לא מצאתי כל דבר רציף, אלא שיחזרתי את השושלות בעבודת בילוש ממש ותוך הפעלת כושר אנליזה וסינטזה. הבנתי מניתוח מצבי הרדיפות והדיכוי את הצורך לטשטש עבר, את המדיניות של נתינת שמות לבנים, החלפת שמות זיהוי כאשר היה צורך בכך.

כך למשל לא רשום על מצבות הפורטוגלים באמסטרדם, שם אב הנפטרים והנפטרות, מראשית התישבות האנוסים בשנות 1600 ואילך וכך גם לאחר מאתיים שנים, זה היה כנראה כבר מנהג מקומי, שלא ערערו עליו, ולא בדקו את סיבתו החיונית בראשיתו, כדי לא לסכן את הנשארם בפורטוגל האינקוויזטורית! כך גם נהגו אבותי באמֶדן, ולא הוזכר מיהו ר. יצחק, אביו של סימון, שנולד בשנת 1634 שם. החוקרים אינם מוכנים לקבל עובדות חיים כאלה, או אינם מבינים אותם, ומכחישים אפשרות שהיו אלה פורטוגלים, כי אין בידיהם הוכחות לכך! הם נחשבים איפא למקומיים, ובזה חפצו אז! חוקר התישבות של הפורטוגלים לאורך נהר האלבה התחוננה, פרופ' הרמן קלנבנץ Hermann Kellenbenz קובע למשל, כי אלברט דיאוניס Albert Dionis נפטר בגלוקשטאדט עירי ואשתו חזרה להמבורג. אשתו נפטרה כבר 12 שנה לפני כן, אך החוקר לא ידע את מצבתה באלטונה, אף לא את שמו העברי שמואל יחיא שרשום עליה כבעלה, היתה לו אם כן אשה שניה ממנה

לא נולדו לו בנים. אך מאשתו הראשונה ביאטריז בת הנריק דה מילאו הקדוש היה לו לפחות בן אחד, ראובן בר יחיא-ל, אשר מצבתו נמצאת בגלוקשטאדט, והוא ירש בית אחד משניים שהיו רכושו שם. כך לא הבין שראובן הנריקס (על שם אבי אמו הקדוש כליסכון) המורה והסוחר הינו זהה עם המורה והשוחר ראובן בר יחיא-ל. החוקר מפקפק אפילו שהיה פורטוגלי במקור, והניח שאולי הסתנף בצל משפחת הנריקס בחיתון, כי עברו "לוט בערפל סמיך"! המטרה של הטשטוש הושגה, כי אביו היה "שפוט" של האינקוויזיציה הפורטוגלית!

גם אני נהגתי כך בזהות מזויפת בצרפת הכבושה על ידי הגרמנים. מי יכול לדעת, כי אותו מרטל בנס Marcel Benz הצרפתי בעיירה ההררית הינו מנפרד בונדהיים Manfred Bundheim מהמבורג? ומי ידע שהנ"ל זהה עם יוסף בן ברית בתכת ציון, אם לא אגלה זאת מרצוני?

אני עדין מחפש כמה פרטים, מתוך מקורות שנודעו לי לאחרונה ובעתיד מקוה אני להשלים את המסקרן אותי עדיין. המקורות בהם השתמשתי יפורסמו יחד עם סיכומי הסופי. המתעניינים כבר עתה יוכלו להתקשר אלי טלפוניית ל 06-365365 או בכתב ליוסף בן ברית, מושב חבת ציון, מ. 38885.

אסיים בכך, כי בשם המשפחתי העברי בן ברית, מאחדים אנו, אתי הבכור נתן ואנוכי את כל דורות משפחתנו שנרדפו על היותם בני ברית בגלוי או בסתר.

משפחת ורנדורפר מאיזנשטאדט WARENDORFER מרים דוברינסקי

סבתי סציליה-צילי ורנדורפר נולדה בעיירה קטנה רוסט RUST כבורגנלנד. גידלו בה כרמים ובקר. המשפחה הגיעה לרוסט מאיזנשטאדט. ברוסט חיו 3 משפחות יהודיות שהיו כולן קרובי משפחה. משפחת ורנדורפר, משפחת וייס ומשפחת פיגדור Vigdor (מקור השם בן אביגדור). הם היו יהודי חסות של משפחת אסטרהאזי ועסקו במסחר, ייבאו סחורות עבור בעלי האחוזות ומכרו את היבול לוינה.

מקור השם: ורנדורף הנה עיירה בצפון מערב גרמניה במדינת הסן. איך ומתי הגיעה המשפחה מצפון גרמניה לבורגנלנד לא ידוע לנו, אולם ידוע שמשפחות ואנפרידן, בראונשוויג, קעמפנר מקאניץ (מורביה) הגיעו גם כן מהסן לקאניץ בסביבות המאה ה-15 ומשם לוינה (ראה מאמר נפרד על קאניץ).

מספרו של ד"ר ברנרד וואכשטיין על בית הקברות באיזנשטאדט הוצאתי את הנתונים הנאים: יואל וורנדורפר שנפטר 4/12/1763 בא"ש, היה נשוי ל-2 נשים. הראשונה היתה רעכל בת שלמה זלמן ייטלס אוסטרליץ נפטרה 18/10/1727 בא"ש אביה זלמן נפטר בא"ש 2/1/1725... השניה הייתה רייזל בת הירש רופא, נפטרה 8/7/1757 בא"ש. מאישתו הראשונה היו לו 2 ילדים: (1) דייכה הי"ד נפטרה 3/6/1771, (2) שלמה זלמן שנקרא ע"ש סבו (שלמה זלמן ייטלס אוסטרליץ) נפטר 28/12/1791 בא"ש. לשלמה זלמן היתה בת בשם ראכלה (על שם סבתה) שנישאה למרדכי וורנדורפר מדויטשקרויץ. היא נפטרה 1/12/1810 בא"ש. בעלה נפטר לפניו ולא ידוע היכן נקבר.

היה להם בן בשם יואל על שם סב אמו שנפטר בא"ש 4/4/1833. בנו של יואל היה סלומון שלמה זלמן וורנדורפר אבי סבתי. הוא נולד באיזנשטאדט ועבר לרוסט, הוא עסק במסחר ובפיקוח על גידול בקר ושחיטתו וכמו כן פיקח גם על יצוא יינות מהאחוזות לוינה. בחגים הם נהגו לנסוע מרוסט לאיזנשטאדט ולהתפלל שם.

שמות נשים

הנוהג היה לתת לכ"א לפחות 2 שמות: שם לועזי שישמש אותם במגעי חוץ כלפי השלטונות. שם באידיש טייטש שישמש אותם בחיי יום יום. ולפעמים גם שם עברי לצרכי קריאה בבית כנסת. להפתעתי גיליתי שהיו מקרים, אצל נשים במיוחד, שבשם העברי לא השתמשו, אפילו לא ב"תנאים" שנכתבו בעברית, ושימוש היה נסתר כנראה בגלל סיבות קבליות. לדוגמא שם סבתי היה יהודית ייטל יוליה (ובהונגרית יולצה) בשם יהודית לא השתמשו.

מסמכים

נמצאים בידי 2 "תנאים" של אב סבתי שלמה זלמן ורנדורפר (שהתחתן 3 פעמים) מהשנים 1845 ו-1854. ב-2 המסמכים הנמצאים בידי מתחייב החתן לקבל מראש לפני החתונה התחייבות שחרור מחליצה מאחיו במידה ולא יהיה לאשתו ז"ק (זרע קודש) - ילדים, והוא ימות לפניו. (זה היה נוהג מקובל באותם ימים בחוגי החת"ס סופר). כמו כן נמצא בידי מסמך שנכתב ונחתם ע"י נוטריון שבו משווה הסבתא של הסבתא שלי מרת רוזליה סרכה לייטנר את זכויות הירושה של בתה ייטל לייטנר לזכויות הירושה של הבנים.

היחס של אנשי רוסט ליהודים

הרמן ויס (שהיה נשוי לאחות סבתי, מלי ורנדורפר) נולד ברוסט. ידוע לנו שאנשי העיירה לא נתנו לנאצים לגרשו מרוסט והוא מת מוות טבעי בגיל 105. אנשי העיירה שלחו לבנותיו שנלקחו למחנות ע"י גדנסק אוכל ובגדים עד שנעלמו, והחבילות החלו לחזור לרוסט.

The image shows a handwritten document in Hebrew script, likely a legal or financial agreement. The text is dense and covers most of the page. At the bottom, there are several signatures and dates. One prominent signature is dated "ב' טבת תרע"ט" (2nd day of Tevet, 1919). Another signature is dated "ב' טבת תרע"ט" (2nd day of Tevet, 1919). There are also some smaller signatures and dates, including "ב' טבת תרע"ט" and "ב' טבת תרע"ט". The document appears to be a formal agreement or contract, possibly related to the family history mentioned in the text above.

אחד "התנאים" משנת 1859.

משפחת מינקובסקי שמואל אבן-אור אורנשטין

אם משפחתנו, מרת זיסל אורנשטין, היא בתו של רבי יצחק מינקובסקי, בעל ה"קרן-אורה". רבי יצחק ואחיו היו גדולי תורה ורבנים מפורסמים שמשו כאבות בתי דין בערים שונות בסוף המאה ה-18 מחצית המאה ה-19. מכין צאצאיהם לא ידועים לי גדולי תורה, מחוץ לפרופ' שאול ליברמן, מגדולי חוקרי התלמוד הירושלמי בדורנו והרבנים לבית אורנשטין (עליהם כתבתי ב"תולדות ומעשים" ב'). לעומת זאת היו במשפחת מינקובסקי אנשי מעש, סוחרים, רופאים, חוקרים ואפילו צייר מפורסם מאוריצי מינקובסקי.

המשפחה לחפש חומר על משפחה זו. רוב בני המשפחה הגיעו ארצה כניצולי-השואה בגיל 12-15 ולכן איבדו את הקשר המשפחתי. הם אפילו אינם יודעים מי היה סבם.

הדרכים בהן הלכתי כדי להשלים את תולדות המשפחה: - באינציקלופדיות בעברית ובלועזית מצאתי מידע על הפרופסורים המפורסמים לבית מינקובסקי. קשרי מכתבים, כתבתי לצאצאי המשפחה.

ספרות מקצועית: לאחר שנודע לי מבני המשפחה מאילו מקומות הגיעו קראתי בספרי הערים הללו (רובם באו מפינסק, ממינסק ומפולין - בעיקר בספר "שבעת קרואים ממינסק" וספר קרלין). פרט מעניין גיליתי בדרך זו. בספר העיירה "פטישיק" שבפולין קראתי על רצח הסנדלר יוסף מינקובסקי ואשתו חיה ז"ל והתברר לי שהשיר "עיירתי בוערת" (עס ברענט במקורו האידיש) התחבר ב-1936 על ידי המשורר מ. גבירטיק על מאורע מזעזע זה, ולא על השואה כמו שחשבתי עד כה.

כתבתי-עת מצאתי רשימות של מנדבי כספים לקק"ל וביניהם אנשים ממש' מינקובסקי.

בחיפושים כאלה צריך גם מזל וגם ידע בתחום הגניאלוגי כדי לדעת כיצד לחבר את הקצוות.

סיכום על עבודת הקטלוג של הרישומים בבית הכנסת הישן המכרו בלונדון הרולד לואין

הרולד לואין תאר את המקורות המצויים בבית כנסת זה ואת עבודתו החשובה בתחום זה. פרטים ראה באנגלית בעמ' VII

משפחת MOYAL - הענף האלג'יראי מטילדה טג'ר

התחלתי לחקור את משפחת סבי מצד אמי, משפחת מויאל שמקורה במרוקו, וענף אחד ממנה התפתח באלג'יריה.

אלג'יריה נכבשה ע"י צרפת בין השנים 1830-1870, היהודים שם צדדו לרוב בצרפתים, וגם אלה טיפתו את יחסיהם למעוט היהודי. צרפת החדירה בקהילה זאת את המסדיות שלה בכל העניינים האזרחיים. בענייני דת קיבלה הקהילה אוטונומיה מוחלטת. ב-1870 חוקקה ממשלת צרפת חוק הידוע בשם "חוק כרמיה - DECRET CREMIEUX, אשר לפיו כל יהודי אלג'יריה קבלו אזרחות צרפתית מלאה.

אי לכך, קיימים רישומים מדויקים של לידות, נישואין ופטירות וכמו כן שרות צנאי. היהודים האלג'יראים וביניהם משפחת סבי, צרפתים לכל דבר, היו מודעים לחשיבות התעודות האזרחיות ושמרו עליהן היטב.

עובדה זאת מקלה מאד על המתקר הגניאלוגי. בסיבוב קצר בין בני המשפחה, נתווספו תעודות רבות וחשובות. מצאתי דרכון שהוצא לסב סבי, אהרון מויאל, ב-1860. כך גיליתי את מקום ותאריך לידתו ואת משלוח ידו. הוא היה יליד מרוקו שהיגר לאורן (ORAN) שבאלג'יריה. תעודת הלידה, הנישואין והפטירה שופעים נתונים גניאלוגיים

יקרים מאד כי הם כוללים גם מידע מדויק על הורי בעלי התעודה (שמות, תאריכי ומקום לידה או פטירה).

אני כתחילת הדרך המבטיחה מתקר מעניין הואיל ואם סבי, ג'ואר מויאל לבית AMAR, הנה מצאצאי משפחת דוראן (DURAN) אשר הגיעה לאלג'יר הבירה ב-1391 ממיורקה בגל הראשון של גולי ספרד.

לזכר צביה רבינוביץ

ב-27.2.92 נפטרה אחת מחברותינו הותיקות - צביה רבינוביץ ז"ל בגיל 80. צביה גילתה עניין רב ומעורבות מתמדת בכל הנעשה בחברתנו.

היא שהציעה בספטמבר 1986, במשאל בין החברים, את השם "שרשרת הדורות" לעלונו. בכרך ד' מס' 3 היא כתבה מאמר על "הסכא ר' מאיר היילפרין" ובכרך ה' מס' 3 כתבת על הספר "הגדול ממינסק" - רבי ירוחם יהודה ליב פרלמן" מאת ר' מאיר היילפרין, שצביה תרמה לספרייתנו. יחד עם ספרים נוספים ואילן משפחתה. במשך כל השנים היא שלחה לנו קטעי עתונות על נושאים גניאלוגיים.

אסתר רמון

חנה דיסון, אחותה של צביה כותבת עליה:

צביה נולדה במינסק בשנת 1912, היא היתה הבת השניה להורינו. הבית היה ציוני, והשפה המדוברת בו היתה עברית. בהיותה בת שנתיים פרצה מלחמת העולם הראשונה והחיים השתכשו. בימי המלחמה והמחסור התמלא הבית בבני משפחה של אבינו, שגורשו מליטא והיו לפליטים במינסק.

צביה הרגישה טוב בקרב המשפחה הגדולה ונהנתה מהחום והאהבה ששפעה מהם והרגשת ה"ביחד" שהיתה שרויה בבית, למרות הצפיפות והמצוקה הכלכלית. הורינו טיפלו באהבה בכולם ולאט מצאו הפליטים, פינות משלהם וגם עיסוקים. אחרי המלחמה חזרו כולם לליטא והבית התרוקן מקרובים. אמנו היתה בת יחידה, וחוף מהוריה לא היו לנו בני משפחה במינסק, צביה סבלה מהניתוק מאד.

בפרוץ המהפכה הקומוניסטית והרעב ברוסיה היו הורינו עסוקים בעסקי ציבור רבים. אבינו בנוסף לניהול בית מסחר לספרים החל ללמוד באוניברסיטה, שפתחה מתלקה ליהדות. כן עסק בענייני ציונות שהיו אסורים בשלטון החדש ובשל כך ישב שלש פעמים בבית הסוהר. אמנו תמכה בדעותיו, ניהלה את משק הבית ויחד חלמו לעלות לארץ-ישראל. אך רק אחרי טרדות וקשיים עלינו ארצה ב-1925 - אבא, ושתי אחיותי הבכורות, ואני שנולדתי אחרי המהפכה. אמנו נפטרה ברוסיה. למרות הקשיים הראשונים של ההיקלטות בירושלים היתה "הנאה מהחופש, אחרי הדכוי של השלטונות ברוסיה". (מדבריה של צביה). צביה התקבלה לכתה ח' של בי"ס עממי לבנות ג', אני התחלתי את לימודי בגן ואחותנו החלה ללמוד באוניברסיטה שרק נפתחה. צביה המשיכה את לימודיה בבי"ס תיכון לבנות שנפתח אז ונהנתה מחברה ארץ ישראלית מגוונת. אבינו נשא בעול משולש - פתיחת חנות והוצאה הספרים "דרום" שאותם העביר מרוסיה. גידול בנותיו וכן עסקי ציבור רבים ומגוונים. ב-1929 נישאה אחותנו הבכורה ועקרה לפתח תקוה. כך שהנהלת משק הבית והטיפול בי נפלו על כתפיה של צביה.

ב-1931 היא החלה ללמוד באוניברסיטה היסטוריה לטינית ויוונית, והצליחה בלמודיה. עם סיום הלימודים, שוק העבודה בארץ היה כמצוקה, ובירושלים בעיקר, ולכן החליטה ב-1935 לעבור לתל-אביב ולהיות עצמאית. תחילה עבדה כפקידה במקומות שונים, בעבודה שלא אהבה, אבל במוסד העבודה גבוה. עם קום המדינה ב-1948 החלה לעבוד במשרד החוץ ויחד עם העברתו לירושלים חזרה גם היא ועבדה במשרד עד פרישתה ב-1978.

הגניאולוגיה החלה לעניין אותה אחרי פרישתה כשראתה במשפחה את חוסר הידע על

שורשיה, היא אמרה: "בני אדם מחפשים שורשים, אנחנו יודעים את שורשינו, אבל צריך לתעד אותם ולהעבירם לדורות הבאים". היא אספה חומר לאילן המשפחה והחלה לארגן ולסדר את המכתבים של בני המשפחה וגם של ידידים. החומר היה רב והיא לא הצליחה לגמור הכל בצורה שבה רצתה שיהא.

בשנתיים האחרונות לקתנה בבריאותה והיה לה קשה לרדת מדירתה. עד רגעיה האחרונים הסבירה לנו כיצד רצתה לראות את האוסף הגמור והמושלם, אבל כוחותיה לא עמדו לה.

היא לא נישאה לאיש ולא היו לה ילדים משלה, אבל אחיניה וילדיהם היו אהובים עליה כשלה, והם התזירו לה אהבה מלא חפניים ולהם היא השאירה את מורשת המשפחה. יהי זכרה ברוך!

לקראת הסמינר הבין לאומי של החברות הגניאלוגיות היהודיות ב-1994

בקיץ 1994 מתכנן איגוד העל של החברות הגניאלוגיות סמינר בין לאומי לגניאלוגיה יהודית בירושלים. (הסמינר הבין לאומי הקודם התקיים כידוע בסולט ליק סיטי ובירושלים התקיים הסמינר הראשון בשנת 1984). גניאלוגים יהודיים רבים מכל העולם מתכוננים להגיע הנה.

אנא תנו את דעתכם על ארוע חשוב זה. הצעות נא להפנות אלינו.

סליאן אמדור זק מתכוננת להרחיב ולעדכן בעזרתנו את ספרה A Guide to Jewish Genealogical Research in Israel. נרצוננו להרחיב את המדורים הקיימים ולהוסיף מקורות מידע נוספים. המסייעים לעדכון הספר ייזכרו בו בשמותיהם. נא לתאם את פעילותכם בתחום זה אתנו. חשוב שכל חבר יתרום מידע ומחקר בתחום זה.

לקט ידיעות

- הסמינר האחד עשרה על גניאלוגיה יהודית בארצות הכרית יתקיים בניו יורק 26-31 ביוני 1992. (פריטס אפשר לקבל במערכת)

- בינואר 1992 יצא העלון הראשון של אגודת משפחת איגר באנגלית. פרטים אצל עקיבא איגר, קבוץ נצר סרני, ז.נ. באר יעקב 70395.

- למעוניינים בגניאלוגיה של יהודי הולנד - רצוי לפנות אל ארכיון של יהודי הולנד בירושלים בגבעת רם בכניין ללימודים מתקדמים. בין היתר אפשר למצוא שם: רשימת שמות היהודים באמסטרדם 1811-26 וכערים אחרות, תעתיק המצבות מנתי הקברות היהודיים, אינדקס של החתונות בקהילות האשכנזיות 1723-1812, אינדקס כתובות של הקהילה הפורטוגלית-ישראלית 1650-1911 באמסטרדם ותולדות משפחות רבות, הכל בהולנדית.

- שרות גניאלוגי למידע הנמצא ברבנות הראשית בלונדון מציע את שרותיו. (פרטים ראה באנגלית בעמ' IX).

ספרים שיצאו

Published Books

Jewish Marriages in Amsterdam 1598-1811

- Warray Publishers, P.O.B. 16268, pp.1124, price Dfl.320
2500 BG Den Haag
Netherlands

ברוספקט נמצא בספרייתנו

לכית אבותם 5-6 ירושלים 1992. בו מאמרים של שמואל שמיר, אביבה נאמן, שמואל אבן אור, אפרים לוי, עזריה לוי, מטילדה טג'ר, גליה מזרחי ואסתר רמון. 86 עמ'.

משפחת הומבורגר מקרלסרוהה (THE HOMBURGER FAMILY FROM KARLSRUHE)

מחקר משפחתי 1674-1990.

מאת אסתר רמון. הוצ' פוזנר ובניו, ירושלים 1992, עמ' 183 כולל מפה, איזכסים, איורים ועצי משפחה. הספר כתוב באנגלית.

הספר של אסתר רמון מעיד על דרגה גבוהה של מיומנות גניאלוגית ואנו יכולים ללמוד ממנו על שיטות מחקר והצגה ברורה של התוצאות.

אבי משפחת הומבורגר עזב את כפר מולדתו הומבורג על נהר מיין בדרום מערב גרמניה והתיישב בעיר החדשה קרלסרוהה בשנת 1721, שש שנים אחרי ייסוד העיר. (כתב החסות שניתן לו על ידי המרקוז מנאדן ב-1722 מצולם בעמ' 43). הספר מתאר 11 דורות של המשפחה מאז ועד ימינו על הרקע ההסטורי של קרלסרוהה, בה גרו רוב בני משפחת הומבורגר עד עלות הנאצים לשלטון. לכל צאצא ניתן מספר גניאלוגי המאפשר לזהותו ולמצאו בספר.

חלק א' מביא את תולדות המשפחה בהתבססות על מסמכים וניתוח העובדות מבחינת התרבות, הדת והכלכלה. אבי המשפחה היה קצב ובין צאצאיהם של שנים מארבעת ילדיו השתמר מקצוע זה במשך ששה דורות. אחרים עסקו במסחר, בנקאות עריכת דין ועוד. הפרטים מאפיינים במידה רבה את תולדות יהודי דרום מערב גרמניה בכלל.

המחקר מתבסס על תומר ארכיוני הנמצא בארכיון הכללי של תולדות העם היהודי בירושלים ובארכיון הארצי של באדן בקרלסרוהה ועל רשימות משפחתיות רבות וזכרונות שהשתמרו במשפחה.

חלק ב' מכיל קובץ זכרונות, נוגעים ללב לעתים, על חיי המשפחה והמסורת בגרמניה ודרכי נדודיהם מעבר לים. רבים לא הצליחו להנצל וביניהם הסב של המחברת שנפטר במחנה ההסגר בגויטס שבפירנאים בשנת 1941 כשהוא בן 81.

בחלק ג' מופיעות הרשימות הגניאלוגיות של למעלה מ-1500 צאצאים לענפיהם השונים והמשפחות הנלוות. אפשר למצוא בעזרת אינדקס השמות ואינדקס המקומות.

ניתן להשיג את הספר אצל אסתר רמון, רח' הרב עוזיאל 50 ירושלים, טל. 424147. מחירו 80 ש"ח ולחברים 70 ש"ח.

רות רגבי

לקט מהעתונים הגניאלוגיים

Cercle de Genealogie Juive, Revue no. 28

רשימת השדלנים, ה"קצינים", הפרנסים ומנהיגים שבין יהודי חבל אלזאס במאה ה-18, מאת אליאן רוס-שול (עמ' 7):

מתוך מקורות שונים הצליחה המחברת לבנות רשימה של יותר מ-150 שמות של פרנסים אשר פעלו ביותר מ-100 ישובים באלזאס, בין השנים 1715-1789. הרשימה מסודרת לפי סדר אלפבתי של שמות הישובים. לכל ישוב מצורף שם הפרנס המקומי ומלווה בפרטים מזהים עד כמה שניתן.

הספריות הגניאליות של המורמונים בצרפת (עמ' 12):
כלולים פרטים מינהליים על הספריות האלה בעלות אוספים חשובים.

הקהילות היהודיות-פורטוגליות בדרום מערב צרפת מהמאה ה-16 עד לתחילת המאה ה-18, מאת ריצ'ארד אינון (עמ' 16):

זהו ספורם של מראנים, פליטי פורטוגל, אשר הקימו קהילה יהודית במקום בו לא היו יהודים לפני כן. הקהילה הוותה חברה ממוסדת ואיתנה וחיתה לפי עקרונות המסורת היהודית. קהילת המראנים הצליחה לקבל הכרה בתקופה בה המערך הפוליטי שלל כל זכות קיום מהיהודים.

הקהילה היהודית של וירולי, איטליה, מאת מישל מאייר-כרמיה (עמ' 22):
אלה תולדות קהילת Veroli מהמאה ה-15 ואילך. נתגלתה רשימה מ-1777 של האנשים אשר היה עליהם לגבות מדי שנוע בשנוע מסים עבור האפיפיור.

מיחשוב (עמ' 24)
תוכנה חדשה המדפיסה עצי יוחסין (FTP = Family Tree Print)

רישומי מחנות ריכוז (עמ' 27)
מתואר ה-ITS = International Tracing Service של הצלב האדום הבינלאומי ב-Arolsen, גרמניה. שרות זה מסייע לאתר פרטים על קורבנות מחנות ההשמדה במיידאנק, ואשוויץ מתוך ארכיוני המחנות.

Revue Trimestielle No. 29

עמ' 13: מידע על יהודי מרסיי (Marseille) והסניכה, מאת Fabrice Nathan ו-Simone רשימות שמיות שונות הנוגעות ליהודי המקום אשר הופקו מתוך אוספי הארכיון העירוני של מרסיי, החל מתחילת המאה ה-19.

עמ' 15: תעודות משפחתיות המעידות על מקור המשפחה בספרד 1492-1992, מאת פיליפ אבנסור

עמ' 18: מפגש חגיגי של משפחות Carasso, מאת אלי וז'אן קרסו:
המחברים יזמו מפגש של כל מי שנקרא "קרסו" ובני משפחותיהם. מקור המסובים בסלוניקי, יון. הוחלט על עריכת עצי משפחה.

עמ' 20: התישבות יהודים אלזאסיים בעיר Elbeuf (נורמנדי) משנים 1871-1900, מאת Jean-Claude Daumas

עמ' 23: הכרזתו של האדון מ-Ennery (עיירה ליד Metz), ב-1608, מאת Olivier Cahen
זאת הכרזה שאיפשרה לשלוש משפחות יהודיות להתיישב במקום. הפרטים המופיעים בתעודה התאמתו כאשר הושוו לכתוב ב-Memorbuch של מץ.

עמ' 27: תאריך לידה דמיוני, מאת מטילדה טג'ר

עמ' 32: נתיבי חיפוש גניאלוגיים בחלב סאר (Saarland), מאת Paul Faustini
ארכיון העיר Saarlouis-Kreisarchiv מכיל בין השאר שני כלים בעלי חשיבות גניאלוגית נדירה. Die Wallraff'swsche Kartei בה רשומים כ-40,000 איש בין השנים 1650 לבין 1900 אשר התגוררו בחבל. וכן כן ה-Auszuege aus den Akten lothringischer-Dorfnotare-Tabellionsakten. (עשרה כרכים המכילים תעודות נוטריוניות של תושבי ערים שונות בחבל סר)

עמ' 33: סקר בתי העלמין היהודיים ברחבי צרפת, מאת Claude Hess, Chantal Cadoret
שני המחברים הם היזמים של הסקר אשר הנו כתחילת דרכו. בצרפת רשומים רשמית כ-170 בתי קברות. מתנדבים מכל קצות צרפת החלו ברישום או צילום המצבות.